

prof. dr hab. Marcin Wawruk
Instytut Muzyki
Wydział Sztuki
Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego
w Olsztynie

Olsztyn, dn. 21 października 2018

RECENZJA

pracy doktorskiej pani Marii Zuber
w dziedzinie sztuki muzycznej, w dyscyplinie artystycznej – dyrygentura pt.

Problemy wykonawcze w wybranych utworach chóralnych
o tematyce sakralnej kompozytorów związanych
ze Śląskiem Cieszyńskim

Sylwetka doktorantki

Mgr Maria Zuber urodziła się 27 lipca 1981 roku w Cieszynie. Jej przygotowanie zawodowe obejmuje dyplomy Uniwersytetu Śląskiego na kierunkach *Pedagogika* oraz *Edukacja Muzyczna wz. Sztuki Muzycznej* ze specjalizacją *Prowadzenie zespołów muzycznych*, jest także absolwentką Podyplomowego Studium Chórmistrzowskiego Akademii Muzycznej im. F. Nowowiejskiego w Bydgoszczy.

W 2009 r. podjęła pracę jako nauczyciel muzyki w gimnazjum w Mnichu oraz w Zakładzie Dyrygowania i Wokalistyki Instytutu Muzyki na Uniwersytecie Śląskim w Cieszynie na stanowisku asystenta. Praktykę dyrygencką rozpoczęła w 2005 roku. Nieco później, w roku 2008 została dyrygentką Zespołu Kameralistów *Pro Arte et Musica* oraz chóru przy parafii Chrystusa Króla w Łędzinach. Od roku 2012 pełni funkcję II dyrygenta Reprezentacyjnego Chóru Uniwersytetu Śląskiego *HARMONIA*. Jest członkiem stowarzyszenia *Via Musica* w Cieszynie oraz Dyrektorem Organizacyjnym Międzynarodowego Festiwalu Muzyki im. prof. Józefa Świdra w Cieszynie. Została odznaczona Srebrną Odznaką Honorową Polskiego Związku Chórów i Orkiestr.

Praca doktorska w dziedzinie sztuki muzycznej, w specjalności – dyrygentura, realizowana przez panią Marię Zuber składa się z dwóch części: dzieła artystycznego oraz rozprawy doktorskiej pt. *Problemy wykonawcze w wybranych utworach chóralnych o tematyce sakralnej kompozytorów związanych ze Śląskiem Cieszyńskim*.

Opis części artystycznej przewodu doktorskiego

Przedstawione dzieło artystyczne w postaci koncertu muzyki chóralnej pt. *Dźwięki modlitwy* stanowi cykl trzynastu utworów sakralnych, realizowanych pod kierunkiem doktorantki z zespołami ze Śląska Cieszyńskiego: Chórem Kameralistów Miasta Łęczyny *Pro Arte et Musica*, Chórem Kameralnym *Ad Libitum* z Pszowa, Chórem Uniwersytetu Śląskiego *HARMONIA* oraz towarzyszącą im Piekarską Orkiestrą Kameralną. Koncert został zarejestrowany w postaci wideogramu na płycie DVD oraz fonogramu na płycie CD, które dołączono do egzemplarza rozprawy pisemnej.

Prezentowane utwory były bardzo zróżnicowane: od prostych hymnów, zaczerpniętych z zasobów archiwalnych Książnicy Cieszyńskiej i Biblioteki Tschammera, po dojrzałe artystycznie, nowoczesne kompozycje współczesnych twórców. Rezultat artystyczny koncertu był poniekąd adekwatny do poziomu doświadczenia zespołów oraz ich składu osobowego: chór akademicki *HARMONIA* radził sobie nader sprawnie ze skomplikowaną fakturą wykonywanych utworów. Zespoły kameralne wykazywały wprawdzie dużą dyscyplinę rytmiczną i artykulacyjną, zachowując czytelność przebiegów polifonicznych, spójność obrazu dźwiękowego utworów i zrozumiałość tekstu w ekstremalnie dużym pogłosie, ale dało się słyszeć liczne uchybienia intonacyjne i brzmieniowe, które kładę na karb oczywistych trudności z akustyką ogromnego wnętrza Kościoła Jezusowego w Cieszynie.

Maria Zuber dyrygowała lekkim, powściągliwym ruchem, przekazując wykonawcom w czytelny sposób niezbędne instrukcje agogiczne, dynamiczne i artykulacyjne. Tę oszczędność gestu odczytuję w kontekście wykonywanego repertuaru jako duży walor i zgodne z tradycją wykonawczą muzyki religijnej przeniesienie uwagi na istotę *sacrum*, bez epatowania słuchaczy osobowością dyrygenta. Pani Zuber sprawnie administrowała przebiegiem kompozycji, zachowując wzorowy kontakt z zespołami i pewność prowadzenia formy, czym dowiodła, że jest dyrygentką świadomą i kompetentną.

Opis rozprawy doktorskiej

Rozprawa doktorska – opis dzieła artystycznego pt. *Problemy wykonawcze w wybranych utworach chóralnych o tematyce sakralnej kompozytorów związanych ze Śląskiem Cieszyńskim*, składa się ze wstępu, pięciu rozdziałów, podsumowania, obszernej bibliografii i aneksu, zawierającego charakterystykę wykonawców, kopie partytur wykonywanych podczas koncertu, a także kopie afisza i programu koncertu stanowiącego dzieło artystyczne.

We wstępie pracy autorka określiła motywy podjęcia tematu badań. Przedstawiła także główne założenia metodologiczne dysertacji, ogniskującej się na sposobach rozwiązywania problemów emisyjnych i interpretacyjnych w pracy nad repertuarem chóralnym o tematyce sakralnej.

W części teoretycznej pracy, w rozdziale I opisana została historia ruchu śpiewaczego na Śląsku Cieszyńskim, w kontekście burzliwych dziejów regionu. Dużym walorem tego rozdziału jest szczegółowe udokumentowanie istnienia kilkudziesięciu tutejszych zespołów śpiewaczych, także chórów polskich działających na terenach Zaolzia, które po II wojnie światowej znalazło się w granicach Republiki Czeskiej.

Rozdział II poświęcono lokalnej specyfice muzyki sakralnej Śląska Cieszyńskiego, oraz postaciom kompozytorów z nim związanych. Autorka położyła szczególny nacisk na odrębność kulturową regionu, podlegającego w ciągu wieków różnym wpływom etnicznym, politycznym i religijnym. Pieśń sakralna stanowiła tu swoisty depozyt polskiej tożsamości, pomagający mieszkańcom przetrwać burzliwe okresy historyczne.

Tematem rozdziału III pracy są *Problemy wykonawcze muzyki sakralnej w zespołach chóralnych w świetle literatury*. Ta część dysertacji wydaje mi się najmniej udana. Treść rozdziału jest wprawdzie oparta na rzetelnej kwerendzie polskiej literatury, opisującej problemy techniki wokalne i interpretacji dzieł chóralnych, jednak deklarowane w tytule odniesienia do muzyki sakralnej są incydentalne i zdawkowe. Nie znajdziemy tu opisu wokalne specyfiki utworów o tematyce sakralnej, a jedynie ogólny katalog prawidłowych zachowań emisyjnych chórzystów oraz przegląd problemów wykonawczych chóralistyki w odniesieniu do poszczególnych epok i stylów muzyki europejskiej. Zwrot „muzyka sakralna” widniejący w tytule rozdziału jest mylący i nieadekwatny do jego treści.

Rozdział IV pracy zawiera zestaw standardowych ćwiczeń i sugestii metodycznych na każdą okazję, które można scharakteryzować jako „no-nonsense” – ich prawidłowe zastosowanie powinno zawsze dać oczekiwane rezultaty. W stosunkowo niewielkiej objętości autorka zawarła swoiste kompendium pracy dyrygenta z zespołem chóralnym, ze związanym opisem i przykładami nutowymi, odnoszące się do wielu problemów techniki wokalne. Mógłbym polemizować z niektórymi тезami (np. o podparciu oddechu, czy braniu wdechowi możliwie głębokiego), ale w całości rozdział może być niezmiernie pomocny adeptom sztuki chóralnej.

Rozdział V dysertacji koncentruje się na wybranych problemach technicznych i interpretacyjnych utworów prezentowanych na koncercie. Dużym atutem części badawczej pracy jest obecność lapidarnych analiz poszczególnych pieśni, z tłumaczeniami tekstów obcojęzycznych i wskazaniem głównych problemów wykonawczych wraz

z sugerowanymi ich rozwiązaniami. W związku z dużą rozpiętością stylistyczną opisywanych utworów i różnorodnością problemów technicznych, czytelnik ma możliwość zapoznania się z metodycznym modelem postępowania z utworami chóralnymi: od analizy elementów dzieła po praktyczne rozwiązywanie trudności wykonawczych zespołu.

W zakończeniu pracy, autorka podsumowuje rezultaty swoich rozważań, skupiając się na roli pieśni sakralnej w utrzymaniu tożsamości kulturowej Śląska Cieszyńskiego oraz jako bazy repertuarowej lokalnych zespołów śpiewaczych. Podkreślono także uniwersalne wartości artystyczne utworów sakralnych komponowanych przez kompozytorów związanych z tym regionem i ich potencjalne znaczenie dla rozwoju zespołów chóralnych.

Rozprawa posiada istotne walory poznawcze – kieruje uwagę czytelnika ku mało rozpoznanemu regionowi Polski o swoistym, odrębnym rycie, łączącym dbałość o polską tożsamość, umiłowanie lokalnej tradycji oraz typową dla regionu Pogranicza wielokulturowość i wielowyznaniowość. Opisano dorobek kompozytorów Śląska Cieszyńskiego w zakresie muzyki sakralnej oraz przedstawiono interesujące przykłady utworów chóralnych, szerzej nieznanych, w tym zapomniane kompozycje dawne z bogatej tradycji muzycznej Cieszyna. Adeptci dyrygentury chóralnej znajdą tu także wiele praktycznych informacji z zakresu pracy nad techniką wokalną chórzystów oraz interpretacji partytur o tematyce sakralnej. Jako dyrygent śledzący doświadczenia specjalistów w różnych obszarach stylistycznych czuję pewien niedosyt, bowiem zabrakło mi w dysertacji wyodrębnienia i usystematyzowania prawidłowości związanych z repertuarem sakralnym oraz uogólnionych wniosków mogących mieć praktyczne konsekwencje w pracy z zespołem chóralnym.

Biorąc pod uwagę wszystkie komponenty przedstawionej pracy doktorskiej – dzieła artystycznego i rozprawy – uznaję, że magister Maria Zuber zaprezentowała oryginalne rozwiązanie problemów dyrygenckich, związanych z realizacją opisanego dzieła muzycznego. Wykazała się wiedzą i umiejętnościami, które w pełni upoważniają ją do prowadzenia samodzielnej pracy artystycznej. Uważam, że zarówno dzieło artystyczne, jak rozprawa doktorska magister Marii Zuber odpowiadają wymogom stawianym przed pracami doktorskimi w dziedzinie sztuki muzycznej, w dyscyplinie artystycznej – dyrygentura, zgodnie z Ustawą z dn. 14 marca 2003 o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki, która ma zastosowanie do niniejszego przewodu, wobec czego wnoszę o nadanie pani Marii Zuber stopnia doktora sztuki muzycznej.

prof. dr hab. Marcin Wawruk